

Pojavljanje plotnega strnada *Emberiza cirlus* v severovzhodni Sloveniji

Occurrence of Cirl Bunting *Emberiza cirlus* in north-eastern Slovenia

Luka BOŽIČ

UVOD

Plotni strnad je vrsta, ki v Sloveniji živi predvsem v toplejših, na Primorje gravitirajočih predelih. Po podatkih Ornitološkega atlasa Slovenije (GEISTER 1995) ga najdemo v predelih koprškega Primorja, Krasa, Vipavske doline, Banjšice in Goriških brd. Nekaj gnezditvenih podatkov je znanih tudi iz Bele krajine ter z vzhodnega Posavskega hribovja in Kozjanskega.

Popolnoma izolirano delujeta dve majhni gnezditveni populaciji ob reki Dravi v SV Sloveniji. Odkriti sta bili v 80ih letih, zanimivo pa je, da plotnega strnada tu ne omenja niti REISER (1925). Tu strnad naseljuje značilno kulturno krajino s sadovnjaki in vinogradi vrh strmih prisojnih pobočij goric, privzdignjenih nad samo reko.

GNEZDITVENO OBDOBJE

V Kamnici (Maribor) sta med letoma 1985 in 1994 redno pela dva (2) ali trije (3) samci. Dne 2.8.1988 pa je bila pri Agronomski šoli Maribor opazovana družina plotnih strnadov s tremi speljanimi mladiči (vse F. Bračko, ustno). Na haloškem robu med Majskim vrhom in Vidmom pri Ptujju gnezdiyo od 1989 leta en (1) do trije (3) pari na dveh različnih, dva kilometra med seboj oddaljenih lokalitetah. Njihovo število niha in tako leta 1994 ni gnezdil niti en sam par. Do približno 1985 je v Halozah, tik nad Dravo, gnezdil še en par plotnih strnadov pri zaselku Gradišča (vse B. Štumberger, ustno).

H gnezditvenim podatkom bi si upal šteti tudi pojočega samca, ki se je od 1.-10.6.1991 zadrževal v parku tovarne Marles pri Mariboru (F. Bračko ustno), pa tudi sicer je to področje oddaljeno od gnezdišča v Kamnici le kakšne tri kilometre zračne črte. Skupna značilnost vseh gnezditvenih lokalitet je, da ležijo ob prevesu gričevja (Slovenske gorice, Haloze) k reki Dravi.

V ekološko in klimatsko podobnih razmerah so v letih 1989 - 1991 gnezдили do trije (3) pari plotnih strnadov tudi na avstrijskem Štajerskem, v neposredni bližini meje (BRANDNER 1991, 1992).

POJAVLJANJE ZUNAJ GNEZDITVENEGA OBDOBJA

V letih 1990 do 1994 smo B. Božič, D. Denac in avtor tega članka plotne strnade redno opazovali na Studencih v predmestju Maribora. Nekaj opazovanj je bilo tudi v zimskem času. Skupaj smo zbrali 29 podatkov, ki so prikazani grafično.

Za plotne strnade je značilno, da se v jeseni pojavljajo veliko bolj strnjeno, v krajšem časovnem razmiku kot spomladi, kar je sicer nekoliko nenavadno (glej Grafikon). Vendar so poleg ptic, ki so na selitvi, jeseni tu verjetno tudi osebk, ki tukaj prezimujejo in se dalj časa zadržujejo na enem mestu. Tako se je naprimer jeseni leta 1992 en par zadrževal na istem mestu vsaj od 15. do 22.11.

Spomladi smo ugotovili zadrževanje enega osebka na istem mestu največ dva dni (12. - 13.3.1991; en (1) samec).

Najzgodnejši datum pojavljanja v koledarskem letu je 22.2.1991 (1 samec, 3 samice), zadnji spomladanski pa 5.5.1990 (1 par).

Prvi jesenski datum opazovanja je 1.11.1992 (1 par), zadnji pa 25.11.1992 (2 samca, 1 samica). Iz tega lahko verjetno sklepamo, da je spomladansko pojavljanje povezano s selitvijo, ki poteka v daljšem časovnem obdobju in precej hitro, v nasprotju z jesenskim, ki je krajše, a selitev poteka počasneje. Spomladi se strnadom verjetno mudi na gnezdišča. S tega vidika so zanimiva aprilaska in celo majska opazovanja, saj so takrat, po podatkih Bračka in avstrijskih ornitologov (BRANDNER 1991, 1992),

plotni strnadi že na svojih gnezdiščih. Tudi gnezdišča v Halozah so po 1. maju lahko že zasedena (Štumberger ustno).

Opazovanji dveh samcev 17.5.1992 in 11.5.1994 sta gnezditveno sumljivi, medtem ko je opazovanje z dne 2.6.1994 (1 samec, ki pa ni pel), skoraj zanesljivo gnezditveno. Nenavadno pa je, da sta se v času izražanja območnosti zadrževala dva samca skupaj.

Plotne strnade smo večinoma opazovali pri počivanju na žicah električne napeljave, na železni ograji ali na manjših drevesih. Nekajkrat smo jih opazovali tudi pri prehranjevanju na tleh, in to predvsem jeseni. Dne 15.11.1992 se je en par prehranjeval na pobranem koruznem polju skupaj z domačimi vrabci *Passer domesticus*, poljskimi vrabci *P. montanus*, ščinkavci *Fringilla coelebs* in enim malim strnadam *E. pusilla*. Dne 22.11.1992 se je en par zadrževal na istem polju skupaj z dvema samicama rumenega strnada. Kot zanimivost naj dodam, da je bil na tem področju rumeni strnad opazovan redkeje od plotnega.

Samci se v poletno perje očitno pregolijo zelo zgodaj, saj smo spomladi edini osebek v zimskem perju opazovali 22.2.1991. Jeseni je bila večina samcev že v zimskem perju. Dne 12.11.1990, 29.3.1992 in 13.4.1992 so opazovani samci občasno celo zapeli kratko kitico. Povečini smo opazovali par ali posamezen osebek, redkeje tri ali štiri, enkrat pa celo pet osebkov skupaj (4.11.1993; 1 samec, 4 samice).

Polja na Studencih so doslej edina znana

lokaliteta v SV Sloveniji, kjer se plotni strnad redno pojavlja zunaj gnezditvenega obdobja. Edina izjema je podatek z dne 5.7.1992, ko je I. Vreš pri Pragerskem na JZ robu Dravskega polja ujel prvoletni osebek. Glede na datum je verjetno šlo za osebek, ki se je neposredno po gnezditvi klatil po okolici. Obe znani gnezdišči v Halozah in v Kamnici sta od kraja ulova oddaljeni slabih 20 kilometrov, lahko pa da ta plotni strnad morebiti izvira iz še nepoznatih gnezdišč kje v Dravinjskih gorah. Precej zgovoren je tudi podatek, da M. Vogrin kljub intenzivnim desetletnim opazovanjem na Dravskem polju, ki je za prehranjevanje verjetno zelo ugodno, ni nikoli opazoval plotnega strnada.

28.2.1992 je B. Štumberger pri Križovljan gradu na Hrvaškem v neposredni bližini meje s Slovenijo opazoval samca plotnega strnada v jati s 120 rumenimi strnadi *E. citrinella*, ki so se prehranjevali na polju. Ta osebek je domnevno pripadal haloški populaciji (haloški rob je le nekaj kilometrov JZ od Križovljan grada), ali pa populaciji bližnjega hrvaškega gričevja, ki je, geografsko gledano, nadaljevanje naših Haloz (B. Štumberger).

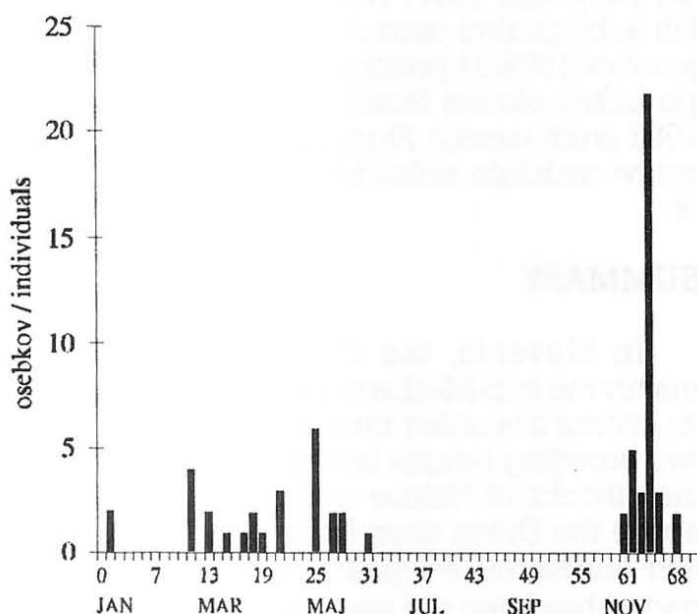
Zanimovo bi bilo vedeti, ali je bil strnad že na spomladanskem preletu, ali pa se je tukaj zadrževal celo prek zime.

Studenška polja, to izredno majhno območje, ležijo v bližini reke Drave in sestojijo v glavnem iz manjših njiv, travnikov, zasebnih vrto in posameznih dreves. Gre za suburbano kulturno krajino, ki jo na severu omejuje lesno predelovalno podjetje Marles, na jugu pa lokalna cesta, ki pelje od Studencev proti Limbušu.

Plotni strnadi, opazovani na omenjeni lokaciji na Studencih, so z veliko verjetnostjo osebek iz populacije, gnezdeče v Kamnici. To domnevamo, ker se opazovanja časovno "ujemajo" s podatki Bračka: ta pravi, da se plotni strnadi zadržujejo v Kamnici od začetka aprila do konca oktobra. Na studenških poljih pa so bili opazovani večinoma pred aprilom in po oktobru (opazovanja B. Božič, D. Denac, L. Božič).

ZIMSKO POJAVLJANJE

Posebno pozornost si vsekakor zaslužijo podatki o zimskih opazovanjih plotnih strnadov. F. BRAČKO (1991) je opazoval enega samca 19.12.1987 v Zrkovcih pri Mariboru in 3.1.1988 na Pobrežju v Mariboru. Na avstrijskem Štajerskem so bili plotni strnadi v letih 1988-90 ce-

Grafikon: Pojavljanje plotnega strnada *Emberiza cirius* na studenških poljih (Maribor) med letoma 1990 - 1994.

Graph: Occurrence of Ciril Bunting *Emberiza cirius* in the fields of Studenci (Maribor) from 1990 - 1994.

lo redno opazovani na prezimovanju (BRANDNER 1991, 1992).

Na obravnavanem območju so bili štirje osebk (3 samci, 1 samica) opazovani 3.1.1993. Tega dne je močno snežilo, temperatura pa je bila -8°C . Hudo mrzlo vreme ja pritiskalo že četrti dan, snega pa je bilo okoli 50 centimetrov. Strnadi so povsem negibno čepeli na ograji.

Dne 10.1.1993 je bil skoraj na istem mestu opazovan en par. Vreme je bilo bolj toplo kot prejšne dneve in tako je trajalo potem vse do konca zime. Čeprav so bili plotni strnadi opazovani samo dvakrat, mislim, da so tisto zimo prezimovali. Verjetno se se zaradi hrane le klatili po bližnji okolici. Jeseni pred omenjeno zimo smo plotnega strnada tudi največkrat opazovali (6 podatkov v enem mesecu). Kljub vsemu pa mislim, da plotni strnadi na tem območju prezimujejo redno samo v zelo milih zimah.

Dne 3.12.1993 je bil opazovan par sredi naselja Studenci. Sprva je sedel na žici telefonske napeljave, nato pa se je spustil na tla, pred garažo stanovanjske hiše. Očiščena travnata površina je po nekaj dnevih sneženja (50 centimetrov snega) za strnada pomenila edini vir hrane. Kljub številnim terenskim obhodom v zimi 1993/94 plotnih strnadov kasneje nismo več opazili. V tem primeru je šlo verjetno le za nekoliko pozna preletnika, ki ju je poslabšanje vremena prisililo k umiku v bližino človeških bivališč.

LITERATURA

BRAČKO, F. (1991): Plotni strnad *Emberiza cirrus*. Iz ornitološke beležnice, *Acrocephalus* 47(12): 35.

BRANDNER, J. (1991): Neuere Nachweise und Brutvorkommen der Zaunammer (*Emberiza cirrus*) in Österreich. *Egretta*, 34: 73-85.

BRANDNER, J. (1992): Plotni strnad *Emberiza cirrus* na avstrijskem Štajerskem. *Acrocephalus* 54(13): 148-149.

GEISTER, I. (1995): Ornitološki atlas gnezdičk Slovenije. DZS, Ljubljana.

REISER, O. (1925): Die Vögel von Marburg an der Drau. Graz.

POVZETEK

Plotni strnad v Sloveniji naseljuje predvsem submediteransko regijo, medtem ko je v njeni notranjosti dokaj redek. V SV Sloveniji sta poznani le dve gnezditveni lokaliteti na pre-

lomu gričevja Haloz in Slovenskih goric k reki Dravi odkriti v 80ih letih. V 90ih letih je populacija tukaj štela 3-7 parov, redno pa je zasedeno le gnezdišče v Kamnici pri Mariboru (2-3 pojoči samci). Značilnost teh gnezdišč je, da ležijo vrh strmih prisojnih pobočij goric (kulturna krajina z vinogradi, visokodebelnimi sadovnjaki), privzdignjenih nad samo reko Dravo.

V letih 1990 do 1994 smo plotne strnade redno videvali v spomladanskem in jesenskem času na studenskih poljih v predmestju Maribora. Zbranih je bilo 29 podatkov o pojavljanju te vrste (Grafikon). Strnadi na tem izredno majhnem območju, ki sestoji iz manjših njiv, travnikov, zasebnih vrtov in posameznih dreves, verjetno izvirajo iz gnezditvene populacije v Kamnici, ki je odaljena okoli 3 kilometre zračne črte. Pojavljanje plotnega strnada na Studencih je zanimivo, saj (razen ene same izjeme) v času selitve ni bil opazovan nikjer drugod v SV Sloveniji.

V času spomladanske selitve smo strnade opazovali med 22. februarjem in 5. majem. Nekaj opazovanj je tudi iz maja in junija vendar gnezditvev tu ni bila potrjena. Prvi jesenski datum opazovanja je 1. november, zadnji pa 25. november. Običajno so bili opazovani posamezni osebki ali par, največ pa pet (5) osebkov skupaj.

Na slovenskem Štajerskem je bil plotni strnad pozimi opazovan ob Dravi v Zrkovcih v letih 1987 in 1988 (BRAČKO 1991), v zimi 1988-90 pa je prezimoval tudi v bližnji avstrijski Štajerski (BRANDNER 1991, 1992). Na studenskih poljih je bil pozimi opazovan trikrat. Medtem ko je v zimi 1992/93 prezimoval in se pri tem klatil po bližnji okolici Studencev, je 3. decembra 1993 sredi naselja Studenci opazovan par pri selitvi zadržalo nekajdnevno močno sneženje.

SUMMARY

In Slovenia, the Cirl Bunting inhabits mainly the sub-Mediterranean region, while in its interior it is rather rare. In NE Slovenia, only two breeding ranges have been known, i.e. in the hillocks of Haloze and Slovenske Gorice above the Drava river. In the 90's, its population numbered 3-7 pairs there; regularly engaged has been the nest site at Kamnica near Maribor (2-3 territorial males). Characteristic of these nest sites is their position at the top of steep sunward slopes (cultural landscape with vineyards, orchards with high-stemmed trees)

above the Drava river.

Between 1990 and 1994, these birds were regularly observed during their spring and autumn migrations by three different observers at the so-called Studenci fields in the suburb of Maribor. 29 records on appearance of this species were made. Their occurrence in this extremely small area consisting of small fields, meadows, private gardens and scattered trees can be probably linked with the Cirl Bunting's breeding population at Kamnica, which is only 3 km (beeline) away. The occurrence at the Studenci fields is, phenologically, very interesting indeed, for with only one exception these birds were not observed nowhere else at the time of their migration in the NE part of Slovenia.

During spring migration, Cirl Buntings were observed from February 22nd to May 5th. Some observations were also made later in May and in June, but no breeding was confirmed there. The first autumn observation day was November 1st, the last day November 25th. Individuals or a pair were usually observed, but no more than five (5) individuals at the same time.

In winter, Cirl Buntings were monitored in the Slovene region of Stajerska along the Drava river at Zrkovci in 1987 and 1988 (BRAČKO 1991), while in 1989-90 they wintered in the nearby Austrian Styria as well (BRANDNER 1991, 1992). At the Studenci fields they were seen three times. While in 1992/93 they wintered at Studenci and then roamed its surrounding countryside, the pair observed on December 3rd 1993 in the centre of Studenci was clearly detained there, during its migration, by heavy snow.

ZAHVALA: B. Božič, F. Bračko, D. Denac in B. Štumberger so odstopili dragocene podatke. D. Tome pa je izdelal grafikon. Vsem iskrena hvala.